

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes

uti

Gottlands Lån

till

KONGL. MAJ:T

afgifne

Fem Års Berättelse

År 1822.

STOCKHOLM, tryckt hos FR. B. NERSTEDT, 1823.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaffenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Gottlands Län till Kongl. Maj:t afgifne Fem Års Berättelse År 1822.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB).

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes

uti

Gottlands Lån

till

KONGL. MAJ:T

afgifne

Fem Års Berättelse

År 1822.

STOCKHOLM, tryckt hos FR. B. NERSTEDT, 1823.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
1:o Länets Allmänna Beskaffenhet.....	3.
2:o Invånare.....	4.
3:o Näringar.....	4.
Boskapsskötseln.....	5.
Skogstillgången.....	6.
Bergsrörelse.....	6.
4:o Politisk Författning.....	8.
Statsbidragen.....	9.
5:o Städer.....	11.

Tabellbilaga

Statistisk Tabell för Wisby Stad

Statistisk Tabell för Gottlands Län

I:o Lånets allmänna beskaffenhet.

Gottland, en kalkmassa, öfverallt utmärkt af vacker och omvexlande Coquillage, åtskilliga marmorarter, mergels skifferarter och sandsten, försedd med öfverflödige skogar, skulle utom all fråga äga det ypperligaste klimat, om de ofanteliga kärr- eller myrtrakterne vore uttappade; jordmännen är öfverallt mer och mindre kalkblandad; omkring myrtrakterne i midteln af öen i hela dess sträckning träffas, med ganska få undantag, djup och bördig ler- och mylljord; omkring stränderna är mest kalkklapper, sand och på ganska få ställen lera. Vattendrag af betydighet finnas icke. Några små insjöar med namn af träsk samt en mängd åar och bäckar, som leda vattnet från myrorna, utgöra, jemte ett stort antal springkällor, öens vattenförräder. På bergsträckor är äfven lika brist; ty de 2:ne upphöjningarne Heaburgen på Södra ändan och Thorsburgen på Östra sidan, ungefär i midteln af öen, kunna icke få namn af berg.

I afseende på kärrtrakternes uttappning har på Hans Maj:ts Konungens Nådiga Befallning Direktör Stephens uppå Statsverkets bekostnad undersökt och afvägt omkring 50,000 tunneland af dessa kärrtrakter, samt uppgjort kostnadsförslag till deras uttappande; men verkställigheten deraf har i brist af förslag icke kunnat företagas, ehuru kostnaden relativt till den jordrymd som derigenom blefve fruktbärande och hvars förträffliga beskaffenhet af Stephens blifvit vitsordad, är alldeles obetydlig i jemförelse med den, sådana odlingsföretag på andra ställen medföra.

I smått äro några försök till myrodliagar efter Stephens föreskrifter verkställda, hvaribland egentligen förtjenar nämnas den af Handelsman Grubb företagna uttappning och började odling af Kejlungs myr, innehållande öfver 300 tunneland.

2:o *Invånare.*

Gottlands närvarande folkmängd är 17,251 mankön och 19,114 qvinkön eller tillsammans 36,365; deraf mantalsskrifne af mankön 10,035 och af qvinkön 11,164; mantalsfrie 1512 mankön och 2498 qvinkön, och minderåriga 5644 mankön och 5452 qvinkön, af hvilken folkmängd Staden har mantalsskrifne 1085 mankön och 1412 qvinkön: mantalsfrie 141 mankön och 281 qvinkön; minderåriga 584 mankön och 495 qvinkön, tillsammans 1810 mankön och 2188 qvinkön. Folkmängdens tillväxt har sedan 1815 varit 2728 och skulle tviifvelsutän vara betydligt högre, om icke sjöfarten borttog ett anseeligt antal unga karlar, hvilka dels omkomma dels taga tjänst på främmande in- och utrikes fartyg. Utflytningar eljest äro högst sällsynta, troligen en följd af den här mer än i andra Provinser spridda välmågan. Folkets bildning är skäligen god; det har en ovanlig fattningsgåfva, är i allmänhet mindre begifvet på fylleri än i andra provinser, är raskt, oräddt och lifligt; invånarena i Polheims födelseort äro utmärkte för sitt, om man så får yttra sig, mekaniska snille, hvilket de använda med urskillning till befordrande af sitt välstånd. Inom Provinsen råder i allmänhet välmåga, hvarföre ock rikedom är ganska sällsynt; det är ondt om Legofolk, men då det erhålles är dagspenningen sällan öfver den i Markengången årligen faststälde.

3:o *Närningar.*

Jordbruket är i allmänhet inrättadt i treskifte, hvaraf en del besås med höstråg och något hvete, en del med gumringskorn, blandsäd, hafre med flera sädesslag, och jordfrukter, och en del är i träde, så att $\frac{2}{3}$ -delar af åkerjorden årligen är besädd, men vid stränderna, der ör och klapperjord finnes, nyttjas åkern i tveskifte. Potatoes planteras af en del uti det åkerskifte, som bär höstsäd, af somlige uti det som är besäddt med vårsäd, ganska sällan på trädesjorden; och är kulturen af denna rotväxt uti synbart och allmänt tilltagande.

Trädgårdsvexter, hvaraf denna Provins borde öfverflöda, odlas likväl i allmänhet icke mycket, Lin, Hampa och Humla lika så. Fruktträns plantering, som, der den försökts, mycket väl lyckats, är oförsvarligt försummad, men torde kunna genom exempel och uppmuntringar upphjelpas. Spannemålsproduktion är i vanliga år vida öfver Länets behof, så att omkring 12,000 tunnor kunna utskeppas, och synes uti ett lika stigande med folkmängden; så äfven med odlingar i allmänhet. Orsakerna dertill torde

få sökas i de höga spanmålspriser, som för några år sedan förskäffade odlaren så rik belöning för dess möda. Först nyligen hafva vändplogar, billbarfvar och för odlingar flåhackor, blifvit kända och begagnade af jordbrukare på Gottland, deremot äro tröskverk så allmänna, att nästan icke något $\frac{1}{4}$:dels hemman finnes utan ett sådant; så kallade vind- eller kastmachiner äro äfven väl skäligen allmänna och blifva det dagligen än mera, till så väl besparing af tid som sädens bättre rensande från dam och orenlighet.

Boskapskötseln och fodertillgången äro på intet sätt svarande emot den i bruk varande åkerjordens vidd, ehuru ängarnes och betesmarkens areal är i jemförelse med åkerjorden mer än tillräcklig; men ängarnes afkastning är eländig och någon riktigt allvarlig ängslörbättring har icke blifvit företagen, ehuru väl några enskilda odlat dels klöfver och dels timothei. Försök med ängs föryngring är innevarande höst gjordt på det att exemplet må kunna verka efterföljd då nyttan blir synbar. Bland orsakerna, som åberopas såsom vållande ängarnes mindre bördighet, är den mängd af odugliga vrakekar, som uti dem finnas och som i grund af gällande författningar icke få fällas, men hufvudsakligen torde orsakerna bära härledas från ängarnes mässlupna skick och för stränga betande.

Stallfodring kan i brist af fodertillgång icke ens komma i fråga.

Betesmarken i allmänhet ganska vidsträckt, men i anseende till den heta jordmonen för hornboskapen alldeles för torr, för hästar och får deremot ypperlig, häraf orsaken hvarföre ängarne så starkt betas.

Häst- och boskapsafveln är i allmänhet liten och eländig. Till förbättrande af den förra har Hans Maj:st Konungen i Nåder från Strömsholms Stuteri hitsändt 2:ne st. goda hingstar, hvilka på Roma Kongsgård underhållas utan Statens gravation; och för boskapsracens förbättring är från Skåne af Trolleska boskapslaget en Tjur och Kor hinförda, efter hvilka Tjurkalfvar utdelas. Fären i allmänhet äro stora med grof ull, men utmärkt godt kött; på Roma Kungsgård äro Spanska, och på Wisborgs Kongs-Ladugård Strelitser-får, som gifva fin och mera ymnig ull än samma fårslag i andra Provinser. Af boskapen lemna endast fårens afkastning utöfver Länets behof af så väl kött som ull; den öfrige boskapen lemna icke ens tillräcklig afkastning, så att årligen viktualier införskrifvas. Det kan synes besynnerligt att i ett sådant Ladugårdarnes skick, åkerbruket kan lemna ett betydligt öfverskott, men det förklaras dels af jordens bördiga art,

deels deraf att en stor del af Länets åkerjord endast gödslas med släke (ett slags sjögräs, som af hafvet uppkastas). Om de vidsträckta myrorne, hvilka nu endast bära sträff och saftlöst gräs, kalladt *Ag* och *Perr*, en gång blifva utdikade, skall sådant säkerligen blifva af ett högst nyttigt inflytande på beskapsskötseln genom den ymnigare tillgång på godt foder som dymedelst beredes; men att genom annan ångsförbättring åstadkomma samma verkan torde åtminstone fordra lång tid i anseende till svårigheten att besegra gamla fördomar, understödde af lättjan.

Skogstillgången är i allmänhet öfverflödigt, största delen består af Fur, som mognar hastigt och är af god beskaffenhet. Ek finnes i myckenhet, men sällan grof och felfri; af den öfriga löfskogen, som icke är särdeles allmän, träffas mycket Alm, Ask, och vilda Aplar af god beskaffenhet och frodig vext. Större delen af skogarne äro jemte hemmanen stor-skiftade; hushållningen med skogen är här, som på andra ställen der man deraf har öfverflöd, icke god, och som skogarne, med undantag af några få hemman purt Krono, äro af Skatte natur, har, i afseende på barrskogens vård, ingen direkt åtgärd kunnat vidtagas, men anvisningar blifvit lemnade för skogsplanteringar; i afseende på ekskogen åter äro så väl dugliga som odugliga sådana träd tills vidare fridlysta. I allmänhet uppföras byggnader af sten och stängselmetoden här på Gottland är bättre och varaktigare än den i allmänhet träffas i andra Provinser.

Bergsrörelse idkas här icke. Af näringar som icke höra till bergsrörelsen, förekommer först kalktillverkning, som idkas vid 39 kalkugnar, hvaraf en i Wisby Stad, och till hushöf vid så kallade kalkmilor, anlagde af Bönder på deras hemman. Innevarande år har från Öen utskerpats 80,333 halftunnor osläckt kalk till utrikes orter, samt till inrikes 2502 tunnor osläckt och 90,366 tunnor släckt kalk. Då Öen äger en aldeles outtömlig tillgång på kalksten, utgör visserligen kalkbränningen en lika så nyttig som naturlig näringsgren och ehuru priserne på kalken de senare åren betydelsen fallit, idkas den dock med mycken drift. På de sista 5 åren har en kalkugn tillkommit. Vattensågar finnas 210 st. alla brukbara endast några dagar vår och höst. Ett Pappersbruk med ringa tillverkning och några valkar äro för öfrigt här att anmärka. Af *Binnäringar* räknas i första rummet Strömmings- Torsk- och Flunderfisket, som vanligen svarar emot Provinsens behof af dessa födoämnen; Vadmalstillverkning, Ull- Tröje och Strumpestickning, af hvilka tillverkningar ett öfverskott årligen utskerpas. Dessa tillverkningar hafva genom de sedan 1817 i fem år utdelta premier, som af Statsverket varit anslagna, vunnit betydligt så väl i af-

seende på beskaffenheten som mängden; likväl hafva dessa tillverkningar ännu icke sträckt sig derhän, att Provinsens årliga Ulltillgång blifvit inom Länet förädlad, utan säljas ännu betydliga kvantiteter årligen till kringvandrande Westgöthar.

Att Ylletillverkningar, i den mån de bidraga till en starkare afsättning af Ullen, befordra allmänna välståndet intill dess en ökad folkmängd och deraf härflytande utvidgade odlingar inskränka de vidsträckta betesfälten, är påtagligt, och till denna tidepunkt fordras, om också samma folkökning, som nu i några år ägt rum, skulle fortfara, sekler.

Jagt af Skogsfogel och Harar idkas väl, men icke till den betydighet, att den kan anses såsom Näring: Skjåls- och Sjöfogelsfångst är deremot betydlig, synnerligen i Färö och Näs Socknar.

Inom Provinsen tillverkas årligen så mycket Tjära, som erfordras för Länets behof och årliga tjäruskatten. Då den är af en alldeles ypperlig beskaffenhet och skogarne för denna Näring lemna tillräckligt ämne, utgör den en bland Provinsens nyttiga binäringar. Då inga Bruk och Masugnar finnas, kan kolning icke idkas för annat än eget husbehof och det mindre betydliga af denna artikel, som i Staden konsumeras. Saltpettertillverkningen, som i afseende på den ymniga tillgången af kalk och öfverflödet på skog borde kunna utgöra en af Provinsens hufvudsakligaste binäringar, är likväl ännu ganska inskränkt, så att endast circa 490 Lispund årligen tillverkas. Den egentliga orsaken till detta förhållande är brist på de till Plantladors och Urinsamlingars anläggning åtgående förlagskostnader, hvilka först efter flera år blifva ersatte, och Allmogens obenägenhet för företag af så långsam utveckling, då de medföra en ögonblicklig utgift; likväl bör man hoppas, att de af Hans Maj:st Konungen bestämda Tio premier för anläggning af Saltpetter-plantlador skola verksamt befordra näringens fortkomst.

Linneväfnader idkas högst obetydligt inom Provinsen, härrörande förnämligast deraf, att Lin obetydligt odlas och allmogen till stor del brukar Ylleväfnader i stället för Linne.

Förtjenst af forslände äger allmogen på vissa ställen der kalkugnar ligga upp i Landet och någon gång efter inträffande strandningar. Allmogens vinterslöjder bestå förnämligast uti skogsarbeten såsom tillhuggning af sparrar, spiror och bjelkar samt sågstockars sågning till plankor och bräder,

förfärdigande af vagnar, trädkärl och redskap m. m. till eget husbehof. Enskilt för Södra Udden af Gottland utgör uppbrytning och huggning af sandsten till slipstenar och sträcksten en lika så beqväm som naturlig och nyttig binäring.

Skeppsbyggnad utgjorde fordom en lönande näring på Gottland, men den har med den lifliga sjöfarten upphört. Sjöfarten sysselsätter för närvarande 550 personer, och det icke ständigt, utan endast periodiskt.

Handeln bedrivnes inom Provinsen med spanmål, hvaraf årligen föruttras som ofvan sagdt är; skogseffekter utöfver Provinsens eget behof, såsom Balkar, Spiror, Sparrar, Plankor och Bräder, Ull och Vadmal; afsättningsorter äro, utom Wisby Stad, på Västra sidan af Öen Bursvik, Klinte, Cappelshamn och Färösund, på Östra sidan Kyllie, Lörje, Slitö, Östergarn, Ljugarn och Ronhamn, vid hvilka alla så kallade Landthamnar allmogens produkter uppköpas af der bosatte Handlande eller Expediter. Rörelsen inom Landet befrämjas af mycket och goda vägar, men en betydlig svårighet för Allmogen uppstår igenom förbudet att vid nämde Landthamnar hålla till salu åtskilliga nödvändighetsartiklar, såsom Jern, Fiskvaror m. m.

Westgöthar drifva inom Provinsen en förmånlig handel, hvilken likväl är i aftagande i den proportion som Öens invånare sjelfve förädla sin Ull. Marknad är årligen utsatt att hållas i Wisby den 3 Juni, men der vid inställer sig ingen, hvartill orsaken synnerligen kan hämtas deraf, att denna marknad icke med fördel kan besökas af andra Städens handlande i anseende till Hafvet som måste passeras.

4:o Politisk Författning.

Nybyggen eller af öde upptagne Hemman hafva i en ort af den odling, som här äger rum, icke på lång tid kunnat komma i fråga. Hemmansklyfningen har drifvits temmeligen långt, och tål äfven, utom i de sydligaste Socknarne, der Hemmanen äro mer inskränkte, att betydligt utvidgas. Allmännast förekommande Hemmansdelar äro fjerdedelar, och der omkring; ehuru åttendedelar icke äro sällsynta och sextonedelar äfven finnas. Enskiften kunna för det spridda läget af Hemmanens tillhörigheter icke äga rum, men storskiften hafva länge varit i bruk och fortgå med mycken beredvillighet å Allmogens sida samt visa den goda verkan å jordens odling, som bestämdare och säkrare ägande rätt måste medföra. Då

betydligare vattenverk icke finnas, är Landtbruket i dess nu varande skick icke generadt af några dylikas rättighet till vattenuppdämningar; men för utdikningen af de många myrtrakterne, möter något hinder genom de sägar och qvarnar som allestädes finnas anlagde i de från myrorna löpande bäckar, hvilka dock icke äro af den vigt, att genom deras förstöring skulle förorsakas betydlig inskränkning i den inkomst Allmogen har af sina skogar, helst endast några få behöfva utdömmas.

Med få undantag är all jord i Länet af Skattenatur och innehafves således under full äganderätt, en omständighet som icke litet bidrager till Landbrukets flor och innevärdens trefnad. Kronan tillhörande Lägenheter äro: Roma Kungsgård, under arrende upplåten Landshöfdingen i Länet såsom förbättring i dess lön; Wisborgs Kungs-Ladugård, som innehafves på 50 års arrende af framlidne Översten m. m. af Klints arfvingar, 19 $\frac{75}{102}$ Kronohemman, 1 fiske och några allmänningsjordar, hvilkas natur dock är under tvist, 6 Hemman Boställen till Civila Embets- och Tjenstemän och 48 $\frac{3}{8}$ d:o d:o till Ecclesiastik-staten. Några kyrkor innehafva ängar eller skogsparker af mindre betydelse och Hospitalet i Wisby äger åtskilliga åkrar, ängar och skogsparker i Socknarne omkring Staden, samt betydlig jord inom Stadens område.

Statsbidragen falla här såsom i andra Provinser med mesta tyngden på jordbruket. I synnerhet är för detta Läns Hemmansägare Prästerskapets aflöning tryckande. Då Gottland vid Reformationstiden icke tillhörde Sverige, hafva Prästerne här förblifvit i besittning af hela Kronotonden, hvarigenom de Tiondesättningar med Kronan, som i andra Provinser så mycket lätta denna afgifts utgörande, alldeles uteblifvit, och Tonden i stället utgår efter afkastningen, der icke öfverenskommelser, hvilka dock mest personelt för hvarje Pastor träffas, mellankomma. Allmänna räntorna utgå till största delen till Kronan och betalas efter Markegång; endast 745 R:dr 37 sk. 6 rist. äro indelte och då afstånden emellan Indelningstagare och gifvare icke äro betydliga, medför deras utgörande in natura föga o-lägenhet. Länets isolerade läge gör att dess invånare äro föga besvärade af Inqvarteringar och Skjutsar. Ingen hållskjuts finnes, utan resande forta skaffas med Gästgifvare- och Reserv-skjuts; och Kronoskjuts förekommer högst sällan. Deremot är väghållningen i anseende till de många kommunikationsvägar, som finnas, mera betungande. Nyssnämde Onera äro i Tabellen upptagne efter de uppgifter Hemmansägarna derom sjelfve lemnat, och märkes i öfrigt vid de i Tabellen upptagna Statsbidrag, att räntorne af

alla Ecklesiastik-Boställena samt ibland Civila Boställena af de till Hirdshöfdingens Boställen anslagne 17 Mintal, äro till innehafvarena anordnade; hvarförutan Kungsgårdarnes räntor äfven utgå till innehafvarena.

För vidmagthållande af ordning inom byalagen och till biläggande af smärre tvister grannar emellan äro öfverallt inrättade Bya Rätter, bestående af Byäljerman och tvenne eller flere bisittare, hvilka hafva att rätta sig efter antigne och mestadels på 1750 talet fastställda Byordningar med de sedermera dervid gjorda ändringar och förbättringar. Barnundervisningen besörjes under Prästerskapets uppsigt af i hvarje Socken antagne Skolmästare, hvilka i anseende till de små löner Socknarnes förmå utgöra, till största delen bestå af personer, som icke hafva särdeles kunskaper att meddela. I Rona Socken finnes en Skola, hvartill fond är anslagen af Länets forna Höfding, Herr Amiralen m. m. Friherre Rayalin. Den står under högsta inseendet af Biskoppen, och en dertill antagen kunnigare Person undervisar der Socknens ungdom. Öfver helsovården utöfvas närmast tillsynen af Prästerskapet, och 2:ne Provincial-Medici äro fullt tillräcklige att alltid kunna vara till hands när deras biträde fordras; hvadan ock på längre tid någon smittosam sjukdom icke fått sig kring-sprida. Till inskränkande af veneriska smittan, som är mycket utspridd, finnes i Wisby ett Kurhus, hvilket dock i brist af tillgångar icke kunnat så utvidgas, att denna farliga sjukdom kunnat hämmas. De fattige, hvilka i proportion af landets folkmängd icke utgöra något betydligt antal, njuta underhåll inom Socknen dit de höra.

Då de resandes antal är föga betydligt, hafva några särskilda anstalter i afseende på deras fortskaffande icke varit behöfliga, utan tjena de allmänna författningarne till grund deraf.

De enda odjur, som här göra någon skada af betydenhet, äro Räfvar, till hvilkas utödande mångfaldiga anstalter varit vidtagne; och till befrämjande hvaraf jemväl premier, af Kongl. Maj:t i Näder anslagne, de senare fem åren utdelts, och hvarigenom deras fångande med sax betydligt befrämjats. Med Råfropar hafva försök gjorts, men utan önskad framgång; hvarföre ock nu vanligaste sättet att söka förekomma den skada de göra, är skallgång, som verkställes enligt särskildt upprättade Skall-Ordningar.

Fåren skadas äfven ofta af hundar, hvilkas kringstrykande genom öfverenskommelser i åtskillige Socknar sökt förekommas. Sockne-Magazi-

ner äro allmänt inrättade och förvaltas enligt af Kongl. Maj:t i Näder fastställt Reglemente af den 20 April 1814.

5:o Städer.

Länets enda Stad Wisby, fordom den förste bland Hansestäderna, hvars Sjölag blef allmänt gällande och hvars bestånd varit grundadt på verlisshandel, är nu genom gällande Handelsförfattningar nedsatt till Försäljningskommission af Provinsens öfverskottsprodukter och införskrifning af dess behof, ehuru Öens läge synes hafva bestämt den till nederlagsort för Östersjöhandeln, hvilket dock andra Städens afundsjuka och ett missförstådt Handelsintresse städse motverkat.

Stadens Handlande bedrifva exporter af landets produkter från samtliga ofvannämnde hamnar och hafva kommit i besittning af de fleste kalkugurnar. Landmannen har ingenstädes öfver $2\frac{1}{2}$ mil till närmaste hamn, derifrån haas effekter kunna utskippas. Till utrikes seglation begagnas 64 fartyg af 2,478 $\frac{1}{2}$ Lister, hvarförutan 13 fartyg af mindre drägtighet, tillhörande till större delen Landtboer, nyttjas till inrikes seglation.

Att Handeln, så fjättrad som den för närvarande är, icke kan vara i stigande, utan deremot i aftagande, är naturligt; för Gottland så mycket mera som dess exportvaror funnit bästa afsättningen i Tyska hamnar så länge de Handlande kunde i utbyte mottaga Tyska Fabrikater, tjenlige för Öens innevänares behof; men nu, då sådana varor icke mera kunna införas, kan Handeln lika litet på Tyskland som annorstädes med fördel bedrifvas, då den säljande uteslutande fordrar den enda varan, mynt, helst denna derigenom nödvändigt måste stiga i värde och de förytttrade varorna således mindre betalas. Att Staden uti ett sådant förhållande föga verkar på Landets kultur, näringar och konstflit, är en naturlig följd, äfven som att Stadens inflytande deruppå blifver verksamt i samma mån som Handelsförhållanderne bereda en lifligare afsättning och derigenom stegring i priset på Landets produkter.

Utom Handel och Sjöfart samt de dertill nödige hjälpnäringar, såsom Skeppsbyggeri, Hamnarbeten m. m. sysselsättas Stadens innevänares med Fiskeri, 1 Tobaksspinneri, 1 Sockerbruk, 1 Säpsjuderi, tillverkning af nödiga Handtverksarbeten för Landet, samt förnämligast jordbruk. Stadens jord användes för närvarande till odling af spannemål och potaotes, och Bränvinsbränning utgör en icke obetydlig näringsgren för Staden.

Inom Staden är ett Gymnasium, en Trivialskola och en Skolinrättning efter Bell-Lancasterska metoden, vid hvilken öfver 100 fattiga Barn fritt undervisas och en del äfven beklädas, inrättad af ett välgörande Sällskap.

Utom förut omnämde Kurhus finnes i Staden ett Hospital och ett Lazarett för Länets behof, men ingen enskild Sjukhusinrättning för Staden. Sjukvården besörjes af en Stads-Physicus, hvarförutan i Staden bor en Provincial-Medicus, samt 2:ne Läkare vid National-Beväringen. De fattiga, hvilkas antal i förhållande mot de å landet är betydligt, underhållas dels å ett Fattighus dels genom nådegåfvor af Stadens invånare.

Genom särskildte Byggnads- och Brand-Ordningar är sörjdt för Stadens prydnad och säkerhet vid eldsvådor, och ehuru den personal, som Staden till Policens handhafvande förmår underhålla, är ringa, förekomma dock sällan excesser eller brott emot allmänna säkerheten. Wisby den 19 December 1822.

JACOB CEDERSTRÖM,

GUSTAF WENDELL.

LARS HAMBREUS.

Statistisk Tabell för Wisby Stad.

Hus och Tomter.	Staden tillhörig Jord.		Utsäde af														Medel-afkastning sedan utsädet är afdraget.														Underhållne Kreatur.														Uppskattadt Värde.														Stats Bidrag.													
																																																											Bevillning.													
	Hus och Tomter.														Summa.														Summa.														Summa.																													
Wisby	960	843	107	211	1161	20	300	266	20	4	160	120	1800	1596	80	16	1280	202	70	454	8	266	238	362,780	12,725	375,505	715	25	3948	412	5100	968	406	122	6	534	709	183	1440	2427	11,361																															

Wisby Lands-Contoir den 19 December 1822.

JACOB CEDERSTRÖM.

GUSTAF WENDELL.

LARS HAMBREUS.

Statistisk Tabell för Gottlands Län.

	Antal		Utsäde af							Medel-afkastning sedan Utsädet är afdraget.							Underhållne Kreatur.							Uppskattadt Värde.	Stats										Bidrag.											
	Mantal Förmedladt.	Diverse Näringar.	Råg.	Hvete.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potatoes.	Hvete.	Råg.	Korn.	Häfe.	Blandad.	Ärt.	Potatoes.	Hästar.	Oxar.	Kor.	Ungboskap.	Får.	Svin.	Getter.		Bevilling.					Ständige Räkter.					Roteradt Båtsmanshåll.	Clericie-Statens Underhåll.					Fattigförsörjning.	Sjmits.	Väghållning.	Allmänna Besvär.	Diverse Önra och Allmänna Besvär.	Summa Stats-Bidrag.
																									Summa Bevilling.	Personal, som icke hör till viss näring.	Efter 4de Artelen.	Efter 3dje Artelen.	Efter 2da Artelen.	Efter 1sta Artelen.	Summa.	Salpeter-afgift.	Mantalspenningar.	Jordboks- och Hemmantals-Räkter.		Afval.	Summa Clericie-Statens Underhåll.	Kyrkobetenings.	Capellaners.	Pastors.						
Kong- och Kongs-Ladugårdar	St. 9½	St. —	Tr. 25	Tr. 108	Tr. 97	Tr. 11	Tr. 36	Tr. 5	Tr. 134	Tr. 129	Tr. 620	Tr. 419	Tr. 64	Tr. 174	Tr. 40	Tr. 816	St. 28	St. 68	St. 75	St. 70	St. 295	St. 89	St. 28	Riksdaler 37,500	Rdr. 31	Rdr. 114	Rdr. 13	Rdr. 10	Rdr. —	Rdr. 168	Rdr. 134	Rdr. 395	Rdr. 12	Rdr. 29	Rdr. 570	Rdr. —	Rdr. 250	Rdr. —	Rdr. 12	Rdr. 262	Rdr. 36	Rdr. —	Rdr. 51	Rdr. 150	Rdr. 1237	
Krono-skatte	1014½	—	681	10,462	6529	334	657	122	2269	2684	36,626	22,829	1361	2190	427	13,964	10,378	2836	11,180	7333	32,936	5070	642	3,308,538	12,754	7579	1738	721	1098	23,890	9808	34,738	4440	3215	52,201	14,690	43,651	856	2696	47,203	4039	606	14,840	13,455	170,924	
Krono	197½	—	12	237	147	10	10	9	25	47	746	418	30	30	40	122	255	36	232	164	836	107	16	51,854	180	105	10	8	67	370	150	750	80	61	1041	250	597	—	57	654	54	10	260	227	2866	
Civile Boställen	6	—	6	55	38	5	3	2	26	26	211	132	17	11	12	150	38	22	52	31	158	30	5	18,025	47	53	22	4	—	126	64	181	16	19	280	60	137	—	19	156	5	—	80	104	811	
Ecclesiastique Dito	48½	—	49	378	265	25	14	17	211	246	1523	1027	110	43	73	1203	263	262	455	349	1331	360	45	162,683	281	1250	123	105	—	1759	464	1727	101	153	2445	—	—	—	—	—	140	—	707	28	5079	
Skattlagde Lägenheter	—	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18,000	—	36	—	3	—	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	181			
Kalkugnar	—	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135,000	—	270	—	23	—	293	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	293		
Pappersbruk	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1000	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2		
Fabriks-Inrättningar	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3000	—	6	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6		
Mjölqvarnar	—	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20,000	—	40	—	3	—	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43		
Sågar	—	210	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86,000	—	172	—	14	—	186	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	283	
Summa	1098	316	773	11,240	7076	385	720	155	2665	3132	39,726	24,825	1582	2418	592	16,255	10,962	3224	11,995	7847	35,556	5656	736	3,841,600	13,293	9627	1906	891	1165	26,882	10,620	38,030	4649	3477	56,776	15,000	44,635	856	2784	48,275	4274	616	15,938	13,964	181,725	

Wisby Lands-Contoir den 19 Decemder 1822.

JACOB CEDERSTRÖM.

GUSTAF WENDELL.

LARS HAMBREUS.